

Üzenet a liftből

Beszélgetés Szabadi Lászlóval, a budapesti József Attila Gimnázium liftesével

Laci bácsi: Bocsánat, egy pillanatig, mindjárt jövök.

– Most van a dologidő, ugye?

Laci bácsi: Hát, de minden órában ez ismétlődik. Tessék parancsolni... Tessék beszállni.

– Rögtön felpattan, nem szereti vártni a tanárokat?

Laci bácsi: Hát, ha lehet, rajtam nem múlik sose, csak a liftnél, ha el van terelve, hogy így mondjam, mert másnak is van hozzá kulcsa.

– Elnézést, csak rohanunk... Akkor annyira megszokhatták magát, hogy ha valaki más lenne a liftben, nagyon csodálkoznának.

Laci bácsi: A múltkor kórházból mikor hazajöttem, akkor azt se tudták, hogy örüljenek-e vagy mi van, de annyira örültek, hogy mennyire hiányoztam.

– Visszaküldöm, Laci bácsi, jó? Visszaküldöm, jó?

Laci bácsi: Jó. Jó. Küldje vissza, Gáborkám. A tanár úr is itt járt iskolába mint diák, már van tíz is közülük, nem is tudom, hány, akik mind diákunkként itt ugye szerepeltek.

– Foglaljon helyet közben, itt van az íróasztal, Ön üljön le.

Laci bácsi: Hozok egy széket.

– Akárkit kérdeztem, azt mondták, hogy egy emberrel feltétlenül beszéljek, ez pedig Szabadi Laci bácsi, aki ötvenöt éve van itt, az iskolában.

Laci bácsi: Kilenc éves volt az iskola, mikor én ide kerültem, tehát majdnem új volt. 1938. november 15-étől vagyok az iskola dolgozója.

– Emlékszik arra az első napra, amikor először ide belépett?

Laci bácsi: Tetszik tudni, az volt, hogy mikor az iskolába kerültem, akkor még cisztercita gimnázium volt, és én először az irodába voltam beosztva, ott, az iskola irodájánál ugye kézbesíttem, meg mindenfélét. Hát ugye betanítottak sok mindenre, mert azért ott több mindent kellett érteni, abban az időben sok mindent rábíztak az emberre. Az más világ volt.

– Tehát akkoriban olyan pedellusféle volt...

Laci bácsi: Pedellus voltam, az iskola pedellusa. Az államosítás után aztán, 1952-ben kerültem le a portára. Akkor egyszerre olyan sok iskola lett ebbe az épületbe beletömve, öt igazgatóság működött itt. Volt a nappali gimnázium, akkor az esti dolgozók gimnázium, akkor egy általános iskola, délután egy dolgozók általános iskola, és még egy zeneiskola.

– És Laci bácsi mind az ötöt kiszolgálta?

Laci bácsi: Mind az ötnek, egymagamnak kellett ezekkel minddel foglalkozni. Aztán akkor 1975-ben nyugdíjba mentem. Akkor volt egy kis szünet közben, és akkor 1980-tól vagyok most újra itt mint nyugdíjasként beosztva. De aztán amikor ide bekerültem, egyszerre ugye... először is az a sok pap, ami itten volt, tetszik tudni, hát mind paptanár volt, a tornatanár meg a rajztanár volt civil, de általában mind ugye szerzetes paptanárok voltak.

– És hogy kellett köszönni?

Laci bácsi: Mindannyian civil életben... Jó reggelt, jó napot, úgyhogy nem követeltek semmit, de borzasztó előzékenyek voltak, hogyha én reggel láttam, hogy jön az igazgató, akartam köszönni, már intett, hogy nem, ő jött előbb, ő köszön. Bámulatos, milyen egy igazgató volt. Egy áldott jó ember volt, dr. Brifus Frigyes, egyetemi tanár is volt, egyetemi rendkívüli tanár, tudom is én, annyiféle beosztásban volt, főiskolai tanár volt az Angolkis-asszonyoknál, magyart tanított, majd a Képzőművészeti iskolának is vizsgabizottság magyar szakon, úgyhogy rettentő sok elfoglaltsága volt. Egy nagyon nagy tudományos ember volt.

– Az 1930-as években mi volt a feladata egy pedellusnak? Mit kellett csinálni?

Laci bácsi: Hát ugye én 1938-ban, amikor idejöttem, akkor, mondom, az volt, az irodában tevékenykedtem, a postákat intéztem, jártam a főigazgatóságokra, minisztériumba. Ugye kétféle főigazgatóságot kellett látogatni, mert először önkormányzati iskola volt, katolikus tanügyi főigazgatóság, aztán a tankerületi főigazgatósággal is megvolt a kapcsolat, tehát ez volt... meg hát a kultuszminisztériummal, hát nap mint nap jártam ezeket az utakat, mert ez mindennapos volt.

– Gyalogszerrel, ugye? Vagy villamossal?

Laci bácsi: Villamossal mentem, hát akkor ugye más, még busz is nem volt ennyi, mint most, hogy ide-oda lehet, sokszor nagyot kellett egyik helyről a másikra sétálgatni, mert nem volt olyan nagyon jó összeköttetés, mint ma van, ugye.

– És akkor ez egy olyan jellegű munka volt, hogy bármikor behívható volt? Tehát nem nyolctól ötig tartott a munkaideje, hanem akár mondjuk este is?

Laci bácsi: Bentlakás volt. Tetszik tudni, akkor ők úgy építették az iskolát, hogy az alagsori rész az mind lakás volt. Ami most arra konyha, meg nem tudom mi, ott lakás volt. Úgyhogy itt laktam bent 40 évig. Most már 1984 óta lakok Budafokon.

– Családdal együtt lakott bent az iskolában?

Laci bácsi: Igen, igen, egyszer megnősültem később, és akkor született egy fiam is, akkor aztán itt bent voltunk egészen... több mint 40 évig laktam az épületben.

– Hát akkor minden szegletét ismeri...

Laci bácsi: Minden szegletét. Itt egy ajtó nincs olyan, amit én ne tudnék, hogy mikor vették ki vagy helyezték... hát ugye vannak ilyen változások. Hát soknak fogalmuk sincs róla, hogy ez hogy volt legelőször. Én még a legelsőket is láttam. Sokáig volt itt baj, hogy nem volt megfelelő tornaterem, mert megsokszorosították, hogy két óra helyett három óra torna lett. Nem volt tornaterem. Itt sokáig törték a fejüket, hogy hogy oldják meg, mit tudom én, és véletlenül az egyik tornatanárnak mondom, hát van nekünk egy tornatermünk, amit most tanteremnek használnak. Fogalmuk sem volt, hogy ez itt, a félemelet 18-ban, ez már kisegítő tornateremként működött a ciszterek idejében. Hát mondom, ha nem hiszik el, akkor bontsák meg a parkettet, és alatta rá van erősítve a traverzre, hogy ez használható. És akkor tényleg megnézték, aztán hálásak is voltak érte, és hamarosan be is rendezték ezek is. Hát fogalmuk se volt, senkinek se. Hát ugye teljesen ki lett cserélődve a tantestület, nem volt... abból a régeből nem maradt itt senki, maradtam én egyedül. Most még azok a paptanárok is mind elhaltak, talán még egy van, aki itten tanított, már ugyan egyetemre került.

– Hány éves Laci bácsi?

Laci bácsi: Nyolcvan és fél.

– Még fontosak a félévek?

Laci bácsi: Fontosak, mert ugye 21-én születtem, április 21-én töltöttem be a nyolcvanát.

– A cisztereknél milyen volt az iskolai élet? Mennyiben volt eltérő mondjuk a maihoz képest?

Laci bácsi: A gyerekek nagyon fegyelmezettek voltak. Csodára tudták szuggerálni ezeket a gyerekeket, olyan fegyelmet tudtak tőlük kiszedni, hogy az nem igaz. Nem kellett kiabálni velük vagy ha a szünetben elment egy tanár a folyosón, a fal mellé álltak, és úgy hajlongtak ott, mert általában azok felügyeltek is, de közben mindig olvasták az ő kötelező breviáriumjukat, ugye akkor volt nekik a szünet, és akkor jöttek-mentek, de nagyon fegyelmezettek voltak. Éppen az előbb itt az orvosiban magyarázom nekik, hogy ti el se tudjátok képzelni, hogy mi volt itt a fegyelem abban az időben. De hát persze édesapátok is ebben a rendszerben született, nem is emlékezhetnek rá. Hát én vagyok magam, aki erre még visszaemlékszek, hát én résztvevője voltam. Mesélem nekik, hogy milyen fessék voltak, a Bocskai-sapkájuk, megvolt rajta a ciszterjelvény, és egyenruha is volt, ünnepélyes sötétkék, hát ünnepekre abban voltak vagy vasárnap, és hogy néztek ki az alsósok. Ugye nyolcévesek voltak akkor, rövidnadrágban negyedikig, azután hosszú nadrág a felsősöknek, hát csak ők hallgatják, mert fogalmuk sincs.

– Ezek mondjuk külsőségek, nagyon érdekes külsőségek. De minek tulajdonítja ezt a nagyon nagy fegyelmet?

Laci bácsi: Ők meg tudták fogni őket a feleletekkel. Na de követelni azt sokat követeltek. Azoknál aztán nem volt, hogy így mondjam, protekció vagy mit tudom én, lehetett az a... hát kimondom, no, a báró Weiss Jenő, tetszik tudni, úgy elhúzták magyarból az érettségig, majd jött a pótérettségire. Valamikor a Huszár Károly Magyarország miniszterelnöke volt, kereszténypárti vonalon, ide járt a Huszár Gyuri, a fiú, és akkor az iskolasapka annyira kötelező volt, hogy ha meglátták este a gyereket mondjuk kalapban, az vehette a sátorfáját, mert az már mehetett is.

– Kirúgták?

Laci bácsi: Megmondom mindjárt, erre vonatkozólag, mert nekem az igazgató úr mesélte, mert véletlenül együtt mentünk igazgató úrral a városházára, mentünk az akkori városházára, a VII-es ügyosztály volt ugye, ahol a pedagógusügyeket intézték, és ott kijön egy úr, és meglátja... hát reverendában volt az igazgató, azt se tudta, hogy hajbókoljon. Beszélgettek, beszélgettek, azt mondja: fiam, tudja, ki volt ez? Mondom, nem. Azt mondja, ez a Huszár Károlynak a fia volt, a Huszár Gyuri. Látja, hogy megbánta ez akkor azt a viseletet, mert, azt mondja, este jöttünk... a Ketter mellett volt a katolikus kör, jó későn, három ciszter pappal, meg a János bácsival, az akkori altiszttel, és ezek hárman vagy négyen jönnek ott, kiöltözve, kalap a fejükön, meglátják a három papot, megijednek, erre összekapják magukat. Csak annyit mondott az igazgató úr a János bácsinak, hogy ezt a három gyereket holnap reggel nem lehet beengedni az iskolába. Hát a János bácsi megfogadta, reggel gyűttek, menjetek haza, mert nem lehet nektek bejönni. Nem telt bele egy fél óra, de akkor az igazgató úr megmondta, hogy senkit máma nem is fogadok. Erré egy fél óra múlva megjelenik a Huszár Károly, és mondja: Hova tetszik menni? Hát az igazgatóhoz. Hát az igazgató úr nem fogad máma senkit. Engem nem fogad, a legjobb barátja vagyok. Ő meg itt a rácsnál állt, az igazgató. Meglátja, azt mondja neki, hogy szerbusz, Illés, szerbusz, Illés. Nem érek rá, nem érek rá, fogd a gyereket, és vidd be az iskolába. És el kellett hagyni nekik az iskolát, mert megszüntették az iskola fegyelmi szabályát, mert a ciszter sapka, ami kötelezte őket nyolc évre, este nekik ez nem tetszett. Hát szóval ilyen volt a fegyelem. Hát igyekeztek megtartani.

– Tehát a Laci bácsi abban látja a fegyelem lazulását, hogy itt dül a protekcionizmus? Ez ennyire egyszerű lenne?

Laci bácsi: Hát ugye volt egy kis ilyen is, azért az biztos, hogy volt, ez a pártnyomás ez nagyon erőszakos dolog volt. Mert önáluk, tetszik tudni, erre nem volt semmi szükség. Ezek nem voltak se német oldalra, se orosz oldalra, így mondjam, se jobbra, se balra, szélsőségesek...

– Semlegesek voltak?

Laci bácsi: Ők egyenesen csak magyar érzelmet, ezt szuggerálták be. Ebben ők nagymesterek voltak. Tehát ugye hiába vádolták őket, hogy fasiszták meg hogy a papok ilyenek meg... önáluk ez bizony egyenes dolog volt, hogy se jobbra, se balra nem hajlottak. Én emlékszek rá, mikor begyűttek, amikor a nyilasok voltak, épp az irodában voltam délután, és jönnek a... a portán voltam, és jön a nyilas nagy tisztelgése, ugye a kitarás, vagy mit tudom én, az igazgatót keresi. Az irodában van. Hát menjünk föl. Megyünk föl. Hát azért jöttek, hogy szeretnének lefoglalni ennyi meg annyi termet. Azt mondja az igazgató úr: sajnálom, nem tudom odaadni, mert a magyar katonaságnak – így mondta, hogy *a magyar katonaságnak* – már átadtam, ami van lehetőség, többet nem állok rendelkezésre. Sarkon fordultak, elment.

Mert olyan ékesszólása volt, úgy leszerelte őket, hogy szóhoz se tudtak jutni, ugye. Hát ez volt az a dolog, hogy önáluk csak az iskola magyarsága volt mindig szem előtt. Jöttek ezek az 1942-es időszakok, amikor ugye a származásigazolvány, igazolást kellett tenni. Na most ugye volt akkor ilyen család gyereke is, aki, mit tudom én, a nagymamáján keresztül vagy mit tudom én, hát nem volt tiszta árja, hogy így beszéljek, hát akkor az úgy volt a törvény, hogy azt meg kellett volna jelölni sárga karszalaggal, mert nem leventézhették, mert az hát bűnös volt ezért, és jött a rendelet, és akkor jött az ezredes, a katonai parancsnok, a leventeparancsnok, és mondta az igazgató: vedd tudomásul, egyetlenegy gyereket se fogok megjelölni. Én egy gyereket sem. De hát akkor hogy? Mit csináljunk? Majd, azt mondja, én megoldom. Hát hogyan? Majd azt bízza rám. Hát aztán elintézte, mert az orvossal mind kiszuperáltatta, magyarul mondva, hogy nem lehet leventézni nekik, tehát így megmentette őket ettől, hogy karszalagot... Na most jött az, hogy a leventék kötelesek nem tudom, mennyi időt... a leventéknek nyugatra kellett volna bevonulni. Megint csak azt mondta: egy gyereknek se adom ki a parancsot, hogy Nyugatra menjenek. Ha a szüleik intézik... az iskolán keresztül egyetlen gyerek se mehet. Azt mondja, hát hogy oldod meg? Azt mondja, majd megoldom. És ez az ezredes 1945 nyarán jött ide köszönni, akkor hogy előrelátás volt, és őt is vitték igazolásra, és az igazgató ment el melléje beszélni, hogy megértő ember volt, mert az iskola gyerekeinek nem kellett emiatt szenvedni. Tehát annyira előrelátó volt az igazgató, hogy a mi gyerekeink se így, se úgy nem voltak megkülönböztetve.

– Azt tudja, Laci bácsi, hogy az iskolai legendák sorába most már Laci bácsi is bekerült, mert valami olyasfélét hallottam, hogy 1956-ban, amikor fegyveresek akartak bejönni az iskolába, akkor Laci bácsi nem engedte, hogy fegyverrel együtt menjenek föl. Hogy letetette a portán. Így volt ez?

Laci bácsi: Most tessék csak figyelni, volt az első nap a tanároknak, a bizonyos igazolás a választásra, másnap meg a diákoknak a díszteremben, és hát a portán vagyok, és jönnek be. Hát a mi diákjaink is beálltak ugye ilyen-olyan csapatokba, és ahogy jöttek, a puska a kezükben volt. Mondtam, édes fiam, azzal te itt nem mehetsz be, tömeg közé. Tessék letenni, itt a szekrényem, be lesz zárva, de úgy föl nem mehetsz.

– Nem is volt ellenállás? Sikerült leszerelni?

Laci bácsi: Nem volt semmi. Hát voltak, akik be akartak jönni, követelőzni, itt volt mindjárt, a bejárat fölött volt ilyen címeres üvegfestmény, akkor a Rákosi-címer, hogy azt össze akarják törni. Hát nem fogjátok összetörni, mert csak az ajtón keresztül beszélgettem, levetem az ablakot a rácson. Nem fogjátok összetörni, mert az, mire jöttök, nem lesz ott. Le lesz kaparva az a címer belőle, az üveg marad.

– Ennyire féltette mindig az iskola érdekét, függetlenül attól, hogy milyen rendszer kiszolgálója?

Laci bácsi: Szem előtt... az iskola érdekét néztem. Egy csomagolópapírra hamar rajzoltunk egy Kossuth-címert, föltettük, és kész volt. Akkor megint jönnek újra, hogy az iskolánkban, az osztálytermekben a címereket kellene összeszedni nekik, hát azt se szeditek ti össze, majd mi összeszedjük, ide kihozzuk, mert a rádió már bement, hogy megváltozott, majd itt a szemetek előtt össze lesz törve, és el van intézve. De ide be nem jöttök. Megmondta a rádió,

hogy csak a gondnok és az iskola igazgatója teheti be a lábát, még tanár se. Éjnek idején jöttek az iskolát körülvenni, mert azt hitték, hogy itt van az a forradalmi csapat. Hát mindig összetévesztettek bennünket az egyetemmel – mert akkor ott volt az egyetem –, és mikor kigyújtottam a villanyt, mindjárt csöngettek, és az egész iskolát a pincétől a padlásig, azt mind átnézték, cső, puskacső előtt köllött mennem, hogy nincsenek-e partizánok elrejtőzve. Persze be voltunk állványozva, mert tatarozták az iskolát. Hát mondom, akkor, ha fölmásztak az állványon, azért én leszek a felelős? Hát hála Istennek... Én tudtam, hogy itt nincsenek, én tudtam, hogy összetévesztették azokkal. Mert ahol beengedték a gyerekeket, garázdálkodtak. A Váli úti iskolában a Szekér bácsi volt az altiszt, annak egy üveg borral elintézték, hogy... be is engedte. Onnan lőtték a Körteret, viszont jó összelőtték az iskolát. Hát ennyi volt az, hogy én az iskola érdekében nem engedtem be. Aki beengedte, az ráfázott.

– Utólag sem ijedt meg, amikor hallott a véres eseményekről? Nem fordult meg a fejében, hogy esetleg valamelyik volt diákja a puskát Ön ellene fordította volna?

Laci bácsi: Nem félttem, kimentem az utcára, és kiabáltak nekem a túlsó oldalról, hogy tilos a kijövetel. És, mondom, és az iskola előtt ki csinálja meg a rendet? Hát engemet ne ijesztessetek, én tudom a kötelességemet, menjetek a dolgokra. Egy este történt, azt még el kell mondanom, olyan tíz óra, fél tizenegy körül szól a csengő. Kimegyek. Megint ott állnak a kapuban. Mit akartok? Hát hogy ők tudják, hogy a színpadon van egy ilyen benzinpumpa, amivel a hordóból benzint... itt a színpadon volt egy 200 literes hordó vízzel, hogyha tűz esetén hogy a színpad függönyét... locsolás legyen, hogy azt akarják elvinni, azt a pumpát. Hát, mondom, gyerekek, minek? Hát megkérdem... Hogy a Zalka laktanyát akarják benzinnel lefecskendezni, meggyújtják. Hát, mondom, gyerekek, először is vegyétek tudomásul, hogy nincs meg az a pumpa. Impregnálták a függönyt, és erről most már... el is vitték, mondom, a háború alatt eltűnt. Isten őrizze, hogy én odaadtam volna, aztán csinálnak egy cirkuszt, még engem is meghúzkodtak volna érte, de hát azért előre láttam... Mindig azt néztem, hogy ne legyen baj az iskolának.

– Közben egy pillanatra, amíg levegőt vesz, ha a hallgató időnként dübörgéseket hall, akkor az annak tudható be, hogy Laci bácsi olyan hevesen gesztikulál, hogy többször is megüti a mikrofont. Ez a temperamentum ez ennyire jellemző Önre?

Laci bácsi: A magyarázkodáshoz hozzászóltam. Mert mióta... ki tudja... ezek előtt, az '56 előtt voltak a '45-ös légiriadók, meg hát bombázások, és akkor futott mindenki az óvóhelyre, hát volt akkor óvóhely itt lent. Én még akkor nőtlen voltam, engem nem izgatott annyira, mert nem volt család. De mindenki menekült a gyerekekkel, én ellenben mindig fönt lődörögtem. Egyszer láttam, az ablakból nézek ki, hogy megcsinálták a kört fölöttünk, na, ott jön a liberátor, azt már dobálja a bombát. Hát persze, a Gellértheget célozták volna, de egyszer csak megszólaltak a Gellérthegyen lévő Lőring-ágyúk, nem futottam le, hanem körbeszaladtam az épületen, és az összes ablakot kinyitottam. Hát persze nem oda, a Gellérthegyre ment, ide ment, az iskola háta mögé, a kertünkbe, és így mozgott az épület. Mondják, hogy ez úgy lehetett egy fél kilométerre. Följövök én, hamar kinézek, mondom, tele van a porta földdel, itt valahol körülöttünk ment a bomba. A Zilahi Irén művésznőnek a villáját akkor bombázták ki. Egy fél óra múlva már ott voltam, azt is megnéztem, meg az udvarunkban is volt egy ötméteres gödör. Itt a templom háta mögött még nem voltak ezek a házak, oda is dobáltak le.

– De az iskolában egy ablak sem tört be...

Laci bácsi: Ezen az emeleten egy se. De a többinél mind összetört. Tessék elképzelni, mikor fölgyüvünk, hát azt se tudták... Hát mert megkaptam a magamét, hogy miért nem mentem le az óvóhelyre. Mondom, először elintéztem azt, hogy kinyitogattam az összes ablakot, hála Istennek, mert mind megmaradt. Ez egy nagy szó volt ám akkor, tessék elképzelni.

– Legalább busásan megjutalmazták az igyekezetét?

Laci bácsi: Hát tudja, én így abban az időben, ami ilyen jutalmazás – hiszen nagy szegénység volt – ez akkor nem volt divatba, nem is volt miből jutalmazni. Én azt tudom, hogy hálásak voltak felém mindig, amikor szükségem volt valami anyagi segítségre, akkor mindig segítségemre voltak. Voltak kétszer is olyan eseteim, amikor tényleg-tényleg anyagilag azt se tudtam, hogy hogyan oldom meg. Hirtelen meghalt a mostohaapa, villamos gázolta el, meghalt hirtelen a húgom, két temetést kellett egyszerre intéznem, azt se tudtam, honnan vegyek akkor pénzt. Mindjárt kisegítettek. Sőt, az egyiknél még a pénzt se kérték vissza. Azt mondták, hogy majd csak ha kéri, akkor adjam vissza. Hát még most se kérték. Itt éltem le ezt az életet, el merem mondani azt is, hogy ünnepélyes formában, mert megtartották az esküvőmet, óriási asszisztenciával, négy pappal ment, és ugyanakkor az igazgató esketett, hát ugye cisztercita pap volt az igazgató, ő vezette, ő esketett, a másik három ciszter meg mellette. Hát azt mondják, hogy segédlettel, vagyis asszisztenciával volt az esküvő. Kivonultak a cserkészek, sorfalat álltak, egy cserkész, egy diák, hát ez olyan... és közben még akkor kihirdette a gyerekeknek – tudtomon kívül –, hogy hatkor lesz az esküvőm, közöljétek kedves szüleitekkel. Tele volt a templom, nem is tudtam elképzelni, hogy hát ennyire... hát ugye jól ismertek, szerettek is, ugye a szülők is, meg hát a gyerekek, még most is.

– Azt veszem ki a szavaiból, hogy az utóbbi ötvenöt évben a magánélet és az iskolai élet teljesen összekapcsolódott Laci bácsi világában.

Laci bácsi: Hát, tetszik tudni, sokszor majdnem sírásra is fakadok. Pont egy hónapja műtöttek az Urológiai Klinikán, és műtét előtt kiderítették, hogy a szívem miatt kivizsgálásra vagyok kényszerítve. Fölküldtek a III-as számú Belklinikára, a dr. Romics László ott a professzor, az igazgató, aki itt 1955-ben érettségizett. Az öccse meg az urológián docens, ez a két testvér. Ezek úgy kezelték ott engem, mintha az édesapjuk lettem volna.

– Laci bácsinak van kedvenc zuga itt ebben az iskolában? Van kedvenc helye?

Laci bácsi: Tetszik tudni, ez összenövés az iskolával, nagyon összenövés az iskolával. Amikor már az ember itt eltölt ennyi időt, aztán akkor itt fölnevelődött a saját gyermekem is, aki itten járt általánosba is, itt érettségizett is, most már egy unokám is leérettségizett, a kislány, a fiú most másodikos, tehát ezek mind itt jártak. Annyira összeköt ezek az emlékek is, hogy... Tessék elképzelni, a fiam Gödöllőn lakik, ott dolgozik az Agráregyetem Gépészmérnöki karán, tanársegéd vagy milyen állásban van. A gyerekek onnan jártak be ide iskolába. Nem is tudok mit mondani, hogy mi mindent nem bíztak az emberre. Hát, tetszik tudni, olyan emlékek, amik hát így a gyerekekhez kapcsolódnak, volt ugye 1945-ben a nagy szegénység, sok gyereknek otthon se volt mit enni, akkor volt a svédkonyha, a Váli úti konyhán működött a svédkonyha, a gyerekeket reggelire szoktam átkísérni, de én megmondtam nekik, gyerekek, ha nem úgy viselkedtek, többet nem jövök veletek. De hát ők olyan fegyelmezettek voltak. Most tessék elképzelni, hát akkor a szokás az volt, hogy ha leült az asztalhoz, akkor azt a kis rövid imát el kellett mondani, hogy „jőjj el, Jézus, légy vendégünk, áldd meg, amit adtál nekünk”, vagy azok is ilyen rövid... Odaálltak az asszonyok: gyerekek,

imádkozni. És olyan szépen tették. Minden nap valamelyik megkapta tőlem a reggelit, mert én nem ettem meg, meg az ebédet is. Igyekeztek, igyekeztek azért is szót fogadni, mert valaki mindig jól járt, ugye. Nem tudták, hogy melyik a soros. Énnekem ez is egy emlék, mert ha visszagondolok, találkozom velük, mindig mondják, hogy hát nem felejtik el. Hát énnekem is emlék marad.

– Komolyan mondom, hogy nem a rosszindulat bujkál bennem, de ugyanilyen vehemenciával, ugyanilyen hévvel védte az iskola érdekeit mondjuk a KISZ-korszakban is, amikor mondjuk a kiszezés volt a fontos iskolán belül?

Laci bácsi: Akkor azért erre nem kellett akkora súlyt fektetni, mert akkor ennyire nem romboltak, mint most. Történt az államosítás után, akkor fegyelmeztettek lettek, persze ilyen jelszó gyűtt ugye akkor rögtön ki, hogy mienk az iskola! Mienk az iskola! Hát még azelőtt is a diákoké volt. Törték-zúztak. Egyszer az egyik kolléga jön, hogy nem bír a gyerekekkel a tornateremben, mert úgy viselkednek. Hát én odamentem hozzájuk, és mondom, hát fiúk, miért nem fogadtok szót a Reiter bácsinak? De hát csak mondták, hogy utóvégre miénk az iskola. Nem igaz. Vedd tudomásul, nem a tiéd az iskola. Hanem minden idők diákjé az iskola. Mert ha az elődjeitek azt csinálták volna, amit most ti tesztek, itt már kő kövön nem maradt volna, semmi.

– Az államosítás pillanatára visszaemlékszik különben, hogy az hogy történt?

Laci bácsi: Hát igen, az államosítás megtörtént ugye akkor, 1948. június 16-án, kedden, másnap vagy harmadnap jöttek az államosítási bizottság képviselőiben, a tankerületi főigazgatóságról dr. Hauka Tibor és a Pálos Éva...

– Mindenre így emlékszik?

Laci bácsi: Emlékszek. Nem is fogom elfelejteni. Az a nap az egy kicsit keserves volt, menttük, amit menteni lehetett. A templom összes kegyzere is nálam volt, az én lakásomban. Reggel a rendőr ott áll az ajtóban, gyűttek a gyerekek, a ministráns gyerekek, hogy viszik a kelyheket. Hát a kapuban ki kellett nekik nyitani a bőrdönt, hát bent voltak a kelyhek. Hát azért nekem kellett kimondani, hogy hát mivel betörték a templomba, és ott ellopták a monstranciát, nem merték a templomba hagyni, minden este áthordtak mindent énhozzám. Egyszerűen nem tudták máshova, csak én... Hát nálam a konyhaszekrényben volt négy monstrancia, tetszik tudni, mi az? Szentségtartó. És a kelyhek. Nagy bőrdönt volt csináltatva azoknak, és ott voltak nálam. Ha kellett valami, akkor ugye jöttek, és vitték át.

– Ahogy hallgatom Laci bácsit, azt kell gondoljam, hogy vagy nem volt veszélyérzete, vagy pedig az a fajta pedellus, aki az iskoláért bármit megtesz.

Laci bácsi: Nem ijedtem meg semmitől, ha ilyenre megkértek, este, tíz óra után szólt a csengő, kimegyek, hát jelentkeznak, hogy a svéd királyi követségtől jöttek. Szeretnének bejönni, megnézni az iskolát, mert az államosítási országgyűlési képviselők így szavazták meg, hogy elhanyagolt állapotúak az egyházi iskolák, azért kell államosítani. Szeretnének bejönni, körülnézni. Hát tessék, hát nézzenek körül. Hát ugye aztán körülnéztek, meglátták, hogy mi volt a különbség, amit ott elmondtak a parlamentben, és mi, amit itt láttak.

– Nagyon jó állapotban volt az iskola, ugye?

Laci bácsi: Hát szép volt. Tessék elképzelni, Budapesten ebben az iskolában már akkor is volt röntgengép. A gyerekeknek nem kellett elmenni ide-oda, tüdőszűrőre, mert itt, az iskola orvosa helyben tudta őket vizsgálni. Hát milyen elhanyagolt állapot volt?! Már akkor tévéképernyő, minden volt, mert külföldön jártak ezek tanulmányúton, ott beszerezték, egyik Amerikából hozta, még fogalmuk se volt más, itt budapesti fizikus tanároknak, csak ott bámultak, hogy micsoda főszerelés. Sajnos belövés érte a fizikát, sok minden tönkrement, de még most is van mostani tanárunk, aki tudja, hogy még most is a mi főszerelésünk abból, ami megmaradt, is még milyen... egy nagyon rendes dolog volt, tehát egész múzeum volt.

– Közben kicsöngettek, és nekem az jutott az eszembe, hogy Laci bácsi – elnézést a hasonlót – olyan, mint egy csataló, mert kicsit izgóbb-mozgóbbá vált, amióta kicsöngettek.

Laci bácsi: Tetszik tudni, ez engem nem nagyon izgat. Az a jó, hogyha valamit kérdeznek, azért arra tudok felelni, nem akadok el, sőt, még mindig jut eszembe még újabb és újabb. Azért az a négy hét, azért a kórház se tett jót nekem, de hát mindegy. Edzésben vagyok most már.

– Hallgatva a lendületét, nehezen feltételezem, hogy pusztán a pénz miatt jött volna vissza dolgozni. Végül is mi készíteti arra, hogy még nyugdíjon jócskán túl itt legyen az iskolában pedellus vagy liftkezelő?

Laci bácsi: Én megmondom őszintén, nem nagy pénzt kapok, ami azt illeti, én jobban érzem magamat itt, mint otthon, azt merem állítani. Mert otthon egy kicsi lakásom van, és fenn lakunk a IV. emeleten, hát meggondolom, mikor megyek le a földszintre, meg újra vissza...

– Itt meg egy egész kastély a magáé.

Laci bácsi: Itt meg bent vagyok az egész iskolában, jövök-megyek, és nekem ez egy külön élet. Az igazgató, akivel akkor voltam, dr. Palotás János, ő hívott, hogy vállaljam el. Először egy kicsit alkudoztam, hogy egy-két hónapot, a tavaszig esetleg, májusig, mert tulajdonképpen Balatonszemesen születtem, és énnekem ott megvan édesanyám után egy kis ház, engem vonz az ottani munka, a kert, ugye én a földet szeretem, szeretek kertészkedni, mindenféle módja szerint. Aztán akkor megalkudtunk, május derekáig, május végéig, de aztán mindig csak meglett, hogy évváróig mindig itt maradtam. Így kezdődött, ez most tizenhárom év óta megy. Pénteken délből vonatra ülök, három órakor Balatonszemesen vagyok, az igaz, és vasárnap délután jövök vissza. Hát megvan... a testedzés is megvan...

– Bizonyára járt azért más iskolákban is. Ennek az iskolának más a levegője?

Laci bácsi: Még azért az a ciszter-szellem azért csak sugározik ám a falakból is.

– És milyen illatokat érez?

Laci bácsi: Hát, tetszik tudni, ez egy frissítő dolog. Mert már látom, hogy már három ciszter osztály, ami egy új világot akar itten megmutatni, mert most már három katolikus jellegű osztály már működik, hála Istennek.

– Amikor Laci bácsi végigvonul az iskola folyosóin, akkor a tulajdonos boldog elégedettségével nézi vagy pedig minden sarokból valamilyen emlék bukkan ki, és azt mondja, hogy jaj, itt ez történt, jaj, ott az történt.

Laci bácsi: Hamar észreveszem, tessék elhinni, ha bármi van, rögtön észreveszem. A másikatnak nem üti a szemét, nem látják meg, meg nem is érdekli őket. Itt mindig mindegyiknek mindig az az óhaja, hogy mi a fizetés? Mennyi a pénz? Engem sose érdekelt, mert én tudom azt, hogy 1945 után az infláció alatt ingyért dolgoztunk, mert tessék elképzelni, előfordult, hogy megkaptuk azt a pénzt délben, délután még egy fél liter olajat se kaptunk érte – mert ez is volt –, és akkor is dolgoztunk. Tehát az iskola, amikor itt elkezdett működni, akkor 1945. április 5-én nyílt meg az iskola a bombázás vagy a felszabadulás – mit tudom én micsoda –, ostrom után, én 6-án itthon voltam, mert december 6-án totális mozgósítás volt, akkor beementem, Kőszegtől gyalog hazagyöttem Pestre, itt voltam április 6-án délelőtt 10 órára, tehát én kivettem a részem az ingyenmunkából, éhségben, mert enni se nagyon volt, meg kell mondanom azt is. Hát azért engem annyira ideköt mindenféle, és az igazgató is, mikor meglátott, mikor meggyöttem, akkor, 6-án, előtte nap nyílt meg az iskola. A nyakamba borult: tudtam, fiam, hogy maga minél hamarabb megjön. És lesántulva jöttem, megfagyott a lábam, de a gyerekekkel voltam, egész délelőtt romokat hurcoltak, szegényekkel gyöttem-mentem, hát ez is egy emlék. Tessék elképzelni, mert akik most itt élnek, azoknak nem is... fogalmuk sincs, hogy az az épület ott, a túlsó oldalon le volt dőlve, azt helyre kellett hozni. A német katonaság kiment innen, mert kórház volt itt; a Várból, a Várpincéből a kórház ide menekült abban az utolsó tíz napban, akkor itt azért kaptuk a bombát is, mert azokat keresték, a németeket. Hát ez is egy olyan emlék, hogy az ember úgy megborzolódik, hogyha rá gondol, mert azért nem volt ám mindegy. Tetszik tudni, ez a hosszú idő, ötvenöt esztendő, mit tudom én, mintha az embernek az igazi otthona lenne. Folytatom az egész életemet tovább itt, amíg össze nem esek. Mondtam is, hogy még meddig legyek én itten? Itt akarják, hogy legyek fölravatalozva?

Üzenet a liftből címmel beszélgetés hangzott el Szabadi Laci bácsival, a budapesti József Attila Gimnázium liftesével. A riporter Szamara Eléni volt.

